

Riittävän hyvästä kuvailusta

Kuvailun tiedotuspäivä 30.5.2023
Minna Kantanen ja Katri Riiheläinen,
Kansalliskirjasto

Sisältö

- Kevyestä kuvailusta riittävän hyvään kuvailuun
- RDA:n kuvailutasot Suomessa
- Kuvailutasot ja formaatin tasokoodi
- Yhteenvetoa

Taustaa

- Melinda-palvelun järjestämien tilaisuuksien yhteydessä on saatu palautetta ja toivetta mahdollisuudesta kevyempään kuvailuun jo usean vuoden ajan
- Syksyllä 2022 Melinda-palvelussa laadittiin esitys Kevyemmin kuvailtavat aineistot, joka kävi kuvailun asiantuntijaryhmien kommentoitavana
- Asiantuntijaryhmien puheenjohtajien kokous valtuutti joulukuussa 2022 työryhmän Anneli Renfors, Minna Kantanen, Marja-Liisa Seppälä ja Katri Riiheläinen miettimään aiheen jatkokäsittelyä kevään 2023 aikana
- Esityksiä ja keskustelua Riittävän hyvästä kuvailusta keväällä 2023:
 - [Kuvailun asiantuntijaryhmien työpaja 21.3.2023](#) (vain asiantuntijaryhmille)
 - [Talonmies-Extra \(12\) : Riittävän hyvä kuvailu 4.5.2023](#) (kaikille avoin)
 - [Talonmiehen tuokio \(37\) 25.5.2023](#)

RDA Suomessa

2016 RDA:n käyttöönotto

- kansallinen sovellus linjataan
- kuvailutasot: ydintaso ja perustaso

2018 Kevennyslinjaukset

- kevennyksiä mm. vastuullisuusmerkintöjen merkitsemiseen

2024? Uudistetun RDA:n käyttöönotto

- uusi linjaustyö 2021-2024
- uudet kuvailutasot: suppea taso ja laaja taso

Mitä kuvailutaso tarkoittaa?

- Kuvailutasot määrittelevät kuvailun pakolliset elementit
- Pakolliset elementit merkitään kuvailuun silloin, kun ne ovat "saatavilla ja sovellettavissa"
 - Jos esimerkiksi julkaisussa ei ole painosmerkintää, sitä ei voi merkitä.
- Pakollisuudet ovat aineistokohtaisia (kaikki elementit eivät koske kaikkia aineistoja)
- Kuvailuun saa tallentaa myös muita kuin kuvailutasolle määriteltäviä elementtejä.
- Suomalaiset kuvailutasot:
 - [Kansallinen kuvailutasotaulukko \(Alkuperäinen RDA\)](#)
 - [Täydentävät linjaukset alkuperäiseen RDA:n 2018-2019](#)
 - Julkaistu erikseen, koska muutoksia alkuperäiseen Toolkitiin ei ole voitu tallentaa vuoden 2017 jälkeen
 - Sisältävät myös Suomessa laaditut "kevennyslinjaukset"
 - [Kansallinen kuvailutasotaulukko \(Uudistunut RDA\)](#)

Alkuperäisen RDA:n kansalliset kuvailutasot (2016-)

Ydintaso

Ydintasolla tallennetaan

- RDA:n pakollisiksi määrittelemät **ydinelementit**

Perustaso

Perustasolla tallennetaan

- **ydinelementit**
- lisäksi
- suomalaisten kirjastojen pakollisiksi linjaamat **lisäydinelementit**

- Kuvailutason valinta (ydin- vai perustaso) tehdään tietokantakohtaisesti.
- Pakollisten elementtien lisäksi kuvailuun merkitään elementit, jotka määritelty merkittäviksi aina jossakin kansallisen asiantuntijaryhmän sovellusohjeessa
- [Kuvailustandardiryhmä](#) suosittaa RDA:ta noudattaville kirjastoille perustason kuvailua.
- Melinda-kuvailun suositeltava taso on perustaso, mutta myös ydintaso on sallittu, jos ei voida noudattaa perustason vaatimuksia.

Valikoima ydintason elementeistä

Manifestaation tunniste (020, 024, 028 ...)

Ekspression kieli (041, 008/35-37)

Teoksen tekijä (1XX, 7XX)

Teoksen ensisijainen nimeke (240/243/130)

Päänimeke (245a)

Ensimmäinen päänimekkeeseen liittyvä vastuullisuustieto (245c)

Painostiedot (250)

Mittakaava (kartta-aineistossa) (255, 034)

Ensimmäinen kustannuspaikka, kustantajan nimi ja julkaisuaika (264_1) *(tai Julkaisemattoman aineiston tuotantoaika (264_0))*

Laajuus (300a)

Sisältötyyppi (336)

Tallennetyyppi (338)

Sarjan päänimeke ja numerointi (kirja-, kartta- ja nuottiaineistossa sekä esitetystä musiikissa) (490, 8XX)

Vähintään yksi aihe (luokitus tai asiasana)

Perustasolla merkitään ydintason elementtien lisäksi myös lisäydinelementit (valikoima)

Pituus- ja leveysasteet (kartta-aineistossa) (034)

Sävellaji (nuottiaineistossa ja esitetyssä musiikissa) (240r, 384)

Rinnakkainen päänimeke (245b)

Muu nimeketieto (245b)

Muut päänimekkeeseen liittyvät vastuullisuustiedot (ensimmäinen on ydinelementti) (245c)

Jakajan nimi (liikkuvassa kuvassa) (264_2)

Kesto (nuottiaineistossa, esitetyssä musiikissa ja liikkuvassa kuvassa) (300a)

Kuvitus (muissa kuin kuvateoksissa) (300b)

Mediatyyppi (337)

Esityskokoonpano (nuottiaineistossa ja esitetyssä musiikissa) (382)

Sarjan ISSN-tunnus (490x, 800/810/811/830x)

Tieto muuttumattomasta lisäpainoksesta (500)

Oppiarvon myöntävä yhteisö (502, 509)

Sisällön kieli (546)

Ekspression tekijä (toimittaja, sovittaja, kääntäjä, pääesittäjä, sanoittaja ja kuvittaja) (7XX)

Muita MARC-tietueisiin tallennettavia tietoja

Kuvailutasoissa määriteltyjen pakollisten elementtien lisäksi kuvailuun tallennetaan aineiston käyttöön, saatavuuteen ja saavutettavuuteen liittyviä tietoja sekä hallinnollista metatietoa (uudessa RDA:ssa tietojen proveniensi)

Esimerkiksi:

- Kohderyhmä (385, 521, 008/22 ...)
- Pääsyrajoitukset (049, 506)
- Käytön ja kopioinnin ehdot (540)
- Tietoja järjestelmävaatimuksista (538)
- Kuvailun kieli ja kuvailusäännöt sekä kuvaileva organisaatio (040)

Huom! Tiedot, jotka merkitään sovellusohjeiden mukaan aina, huomioidaan uuden RDA:n linjauksissa ja sisällytetään kuvailutasoihin.

Uudistuneen RDA:n kansalliset kuvailutasot

Suppea taso

Alkuperäisen RDA:n **ydinelementit**

Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden väliset suhteet (ei voida täysin soveltaa MARC 21 –kuvailussa)

Elementit, joka on määritelty merkittäväksi aina jossakin kuvailun kansallisen asiantuntijaryhmän sovellusohjeessa.

Laaja taso

Alkuperäisen RDA:n **ydinelementit ja lisäydinelementit**

Teosten, ekspressioiden, manifestaatioiden ja kappaleiden väliset suhteet (ei voida täysin soveltaa MARC 21 –kuvailussa)

Elementit, joka on määritelty merkittäväksi aina jossakin kuvailun kansallisen asiantuntijaryhmän sovellusohjeessa

Uudistuneen RDA:n **ehdollisesti pakolliset elementit**, jotka koskevat tiettyä aineistoa esim. vain videotallenteita tai kansallisbibliografiakuvailua. Linjaukset on määritelty RDA Toolkissä tai kuvailun asiantuntijaryhmien sovellusohjeissa.

MARC 21 –formaatin koodaustaso

- Nimiön merkkipaikka 000/17 (Koodaustaso) on pakollinen koodi kaikissa MARC 21 –tietueissa
- MARC 21 -tasokoodin avulla kuvataan tietueen bibliografisten tietojen kattavuutta
- MARC 21 formaatin koodin 000/17 kuvausteksti
 - Alkuperäinen englanninkielinen [teksti MARC 21 BIB –formaatissa](#):
 - One-character alphanumeric code that **indicates the fullness** of the bibliographic information and/or content designation of the MARC record.
 - [Teksti MARC 21 –formaatin suomennoksessa](#) 5/2023 asti:
 - Bibliografisten tietojen **täydellisyyden taso**.
 - 5/2023 päivitetty kuvausteksti (tulossa pian formaatin suomennokseen)
 - Bibliografisten tietojen **kattavuus**.
- MARC 21 bibliografisen formaatin tasokoodit ≠ RDA:n kuvailutasomääritykset

MARC 21 –formaatin tasokoodit ja kuvailusääntöjen tasomääritykset

- Kun RDA otettiin Suomessa käyttöön, määriteltiin RDA:n kuvailutasoja vastaavat tietueiden MARC 21 -tasokoodit 000/17 näin:
 - Ydintaso = 000/17 – 7 (Vähimmäistaso*)
 - Perustaso = 000/17 – 4 (Välitaso*)
- Lisäksi Kansallisbibliografian taso* = 000/17 – # (Täydellinen taso)
 - RDA:ssa ei ole erikseen kansallisbibliografian tasoa
 - jotkin elementit ovat ehdollisesti pakollisia vain kansallisbibliografia-kuvailussa, joten siitä muodostuu jonkin verran laajaa tasoa laajempi taso
- Koodit #, 4 ja 7 ovat käytössä tietueille, joita pidetään valmiina, myös muita tasokoodeja käytetään tietokannoissa

*** tasojen nimitykset peräsin Suomalaisista luettelointisäännöistä**
-MARC 21 –formaatin suomennoksen käännökset päivitetty [formaattisivulle](#)
30.5.2023

Päivitettyt MARC 21 –tasokoodit 1/2

- Kattava taso

Kansallisbibliografian taso. Kattava MARC-tietue, kuvailun kohde on ollut käsillä.

1 - Kattava taso, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä

Kuvailuun käytetyt tiedot on saatu muusta lähteestä kuin kuvailun kohteesta. Koodia käytetään pääasiassa takautuvassa konvertoinnissa, kun kaikki olemassa oleva *kuvailutieto* muunnetaan.

2 - Kattavaa tasoa niukempi, kuvailun kohde ei ole ollut käsillä

Kuvailuun käytetyt tiedot on saatu muusta lähteestä kuin kuvailun kohteesta. Koodia käytetään pääasiassa takautuvassa konvertoinnissa, kun kaikkea olemassa olevaa luettelointitietoa ei muunneta.

4 – Perustaso

Tietueen kuvailu vastaa kansallisten kuvailutasojen perustasoa. [Kuvailutasot](#)

7 – Ydintaso

Tietueen kuvailu vastaa kansallisten kuvailutasojen ydintasoa. [Kuvailutasot](#)

Päivitetyt MARC 21 –tasokoodit 2/2

3 - Ydintasoa niukempi

Lyhyt tietue, joka ei täytä ydintason vaatimuksia.

5 - Osittainen (alustava) taso

Tietue, jota luetteloiva organisaatio ei pidä lopullisena.

8 - Ennakkotieto

u - Tuntematon

z - Soveltumaton

Pohdintaa kevyemmästä kuvailusta

- Kuinka kirkkaasti kuvailijoilla on mielessä kuvailutasojen vaatimukset, entä sovitut kevennykset?
 - Vaikuttavatko kansallisbibliografiakuvailun tietueet yleiseen kuvailutason nousuun?
- Täsmennettävä paljon liikkumavaraa jättävien kuvailuohjeistusten suhdetta eri kuvailutasoihin
 - "Kuvailijan harkinta"
 - Sisällön avaamisen laajuus eri kuvailutasoilla, esim. kentät 505a/t ja 700 12
 - Konkreettisia esimerkkejä toivotaan sovellusohjeisiin
- Huomioitava näkökulmat
 - tiedonhaun näkökulma - mikä on tärkeää asiakkaille
 - kuvailijoiden näkökulma - kuvailun organisointi
 - kuvailuun käytettävissä oleva aika eri sektoreilla tai organisaatioissa

Kuvailun asiantuntijaryhmien työpaja 21.3.2023 1/2

- Riittävän hyvän kuvailun -työryhmä päätyi ehdottamaan kuvailun asiantuntijaryhmille kolmea vaihtoehtoa suositeltavaksi tavaksi edistämään riittävän hyvän kuvailun periaatetta
- Kuvailutasot uudessa RDA:ssa
 - Vaihtoehto 1: Melindaan on sallittua kuvailla suppealla kuvailutasolla
 - Vaihtoehto 2: Melindaan kuvaillaan laajalla tasolla, mutta suppeaa tasoa käytetään joissakin erikseen määritellyissä aineistoissa
 - Vaihtoehto 3: Luodaan suppean ja laajan tason välille uusi välitaso, jota käytetään Melinda-kuvailussa

Kuvailun asiantuntijaryhmien työpaja 21.3.2023 2/2

- Asiantuntijaryhmät päätyivät vaihtoehtoon 1: Melindaan on sallittua kuvailla suppealla kuvailutasolla
- Joitakin kommentteja kuvailuryhmiltä:
 - Kusti: *Kuvailijat täydentävät tarvittaessa suppeita kuvailuja tiedonhaun tarpeiden mukaisesti. Aineistokohtaiset tasomääritykset voisivat olla arvottavia ja rajoittaa tulevaisuuden tutkimustarpeita.*
 - Sisku: *Onko ollenkaan tarkoitus keventää sisällönkuvailua, jota tiedonhakija tarvitsee usein enemmän kuin bibliografista kuvailua? Voiko sisällönkuvailua arvottaa, minkä poisjättäminen haittaisi tiedonhakua vähiten?*
- **Uudessa RDA:ssa saa kuvailla myös suppeaa tasoa laajemmin, todennäköisesti useat kirjastot kuvailevat jatkossakin tasolla 4**

Yhteenvetoa 1/2

- Kevään aikana on käyty keskustelua kuvailun keventämisestä/riittävän hyvästä kuvailusta
- Keskustelun foorumi on vähitellen laajentunut
 - Kansalliskirjasto -> kuvailun asiantuntijaryhmät -> kaikki kuvailijat
 - Yhteinen keskustelu on ollut tarpeen, jotta muutos kuvailun tasoon tehdään hallitusti
- Toistaiseksi käytössä edelleen alkuperäinen Toolkit ja sen kuvailutasot
- Nykyinen suositeltu kuvailutaso Melindassa on perustaso, mutta myös ydintaso on sallittu Melinda-kuvailussa tietyissä tilanteissa, eli silloin jos
 - kuvailun resurssit eivät ole riittäviä
 - perustasoa ei voida noudattaa, esim. kun perustasoon tarvittavia tietoja ei ole saatavilla
- Aina saa kuvailla laajemmin kuin kuvailutason minimin
 - Melinda-kuvailun vähimmäistaso uudessa RDA:ssa on suppea taso, mutta todennäköisesti useat kirjastot kuvailevat jatkossakin laajemmin eli laajalla tasolla

Yhteenvetoa 2/2

- Tietokantojen historialliset kerrostumat
 - Kuvailusäännöt ja tallennusformaatit ovat muuttuneet vuosi(kymmeni)en kuluessa, joten eri aikoina tehtyjä kuvailuja ei verrata keskenään
 - Yhteiset ohjeet ja käytännöt sekä niiden noudattaminen varmistavat tietueiden laadun ja metatiedon yhteentoimivuuden
 - Kuvailuun tallennetaan tieto kuvailun kattavuudesta
- Jatkossa tarvitaan vielä tarkempaa/konkreettisempaa määrittelyä siitä, mitä on "riittävän hyvästä kuvailusta"
 - Tallennetaan vähemmän elementtejä, mutta laadukkaasti
 - Tallennetaan riittävästi elementtejä, että kuvailun tavoitteet toteutuvat
 - Kuinka "kevyesti" voi kuvailla, kun tarve sen vaatii?
- Kuvailun asiantuntijaryhmät avainasemassa ohjeistuksessa ja linjauksissa
 - Uudet linjaukset sovellusohjeisiin ja MARC 21 –formaatin kenttäkohtaiset ohjeet eri kuvailutasoista kun uusi RDA otetaan käyttöön
 - Tarvittavat lisälinjaukset RDA:han yhdessä Kuvailusääntöpalvelun kanssa

Kiitos!

www.kansalliskirjasto.fi

Kysymyksiä?

Kommentteja?